

שבת קיא: (תחילת הפרק) עד קיג. (המשנה)

גמרא גמור זמורתא תהא - בכמה מקומות מצאנו שאביי ניסה לברר פרטים שאין להם משמעות הלכתית. לשאלת רב יוסף מה אכפת לו ענה אביי שחשוב להבין את הסוגיה גם כשאין לכך השלכה הלכתית! אחרת כל משמעות הגמרא היא כמשמעותו של שיר.

כלי טמא שהתבטל מלהיות כלי - נטהר.

כלי טמא שהפך להיות כלי אחר - טהור מטומאתו הראשונית אבל כיוון שבמידה הזמן הכלי השני נגע' בכלי הראשון הכלי השני נטמא מהכלי הראשון ודרגת טומאתו כטומאת כלי שנגע בכלי טמא (מפי מו"ר הרב מאיר שפיגלמן).

משנה

קשר הגמלים וקשר הספנים הינם קשרים העומדים לאורך זמן ולכן הקושרם והמתירם - חייב.

ר"מ: הקושר קשר שניתן להתירו ביד אחת - פטור (זאת כיוון שאינו קשר של קיימא).

הגמרא מתלבטת האם הדין של היתר יד אחת הוא סימן לכך שהקשר לא מהודק. או סיבה - עצם העובדה שניתן להתירו ביד אחת מגדירו כקשר שאינו של קיימא.

נפ"מ - מה דינו של קשר מהודק שניתן להתירו ביד אחת ע"י משיכה בחוט (קשר פרפר).

משנה

קשר של חלוק, כובע, נעלים, סנדלים, חגורה, מימיות יין ושמן, וקדרת בשר - מותר לקושרם לכתחילה בשבת.

ר' אליעזר בן יעקב: מותר גם לקשור חבל על הפתח כדי למנוע מבהמות לצאת החוצה.

החידוש ברוב המקרים המנויים במשנה: גם אם ניתן להשתמש בחפצים אלו בלי להתיר את הקשר - כיוון שרגילים להתיר את הקשר הוא נחשב קשר ארעי ומותר לקושרו לכתחילה.

קשרי נעלים וסנדלים:

קשר מקצועי שלא ניתן לעולם - אסור מהתורה.
קשר שניתר אחת לתקופה ארוכה - אסור מדרבנן.
קשר שניתר מדי יום - מותר לכתחילה.

הלכה כר"א בן יעקב (לא ברור האם הוא חולק על ת"ק או מפרשו).

ברייתא

סנדל שנקרעו שתי הטבעות שבשתי צידיו - הופקע מתורת סנדל.

סנדל שנקרעה לו הטבעת הפנימית - נשאר סנדל, כיוון שאפשר לתקנו בלי שיראו עליו.

סנדל שנקרעה לו הטבעת החיצונית - ר' יהודה: הופקע מתורת סנדל - התיקון נראה כלפי חוץ ולכן זה מכוער ולא מתקנים סנדל כזה. חכמים: נשאר סנדל - ניתן להסב את הסנדל מימין לשמאל וכן להיפך וכך התיקון לא יראה.

שיטת ר' יוחנן:

א. דין זה שנאמר במקור לעניין טומאה תקף גם לעניין שבת וחליצה.

ב. האמוראים נחלקו אם ר' יוחנן פסק כר' יהודה או כחכמים.

החובה לחכות למוצ"ש נאמרה רק לפוסקים כר' יהודה. מי שפוסק כחכמים יכול לכרוך גמי גם במקום משומר.

אדם שנקרעה לו הטבעת החיצונית של הסנדל בכרמלית: אם המקום אינו משומר - יכרוך עליה גמי וילך עם הסנדל הביתה. אם המקום משומר - יחכה למוצאי שבת.

ההלכה היא שחפץ שהתקלקל והושבת. גם אם הוא תוקן אחר כך הוא מוגדר חפץ חדש.

הבעיה של ר' חזקיה: מה דינו של חפץ שתוקן כמה פעמים כך שכל קלקול לכשעצמו לא השבית את החפץ אולם אם כל הקלקולים היו קורים בבת אחת הם היו משביתים את החפץ?

תשובת ר' יוחנן: אנו מתייחסים לחפץ המתוקן כחפץ חדש - פנים חדשות באו לכאן'!!!

שבת קיג. (המשנה הראשונה) עד קיד. (ש6 מהסוף)

ביאורי מושגים

מוקצה מחמת חסרון כיס - חפץ שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו או לצורך מקומו. לכן מותר לקחת עט בשבת ולהשתמש בו כמראה מקום בספר. למרות זאת חפץ שמקפידים שלא להשתמש בו לשימוש אחר הינו מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלו לא לתשימש של היתר (לצורך גופו) ולא לצורך מקומו. הגמ' דנה בטלטול של כלי אורגים - המאירי מסביר שהספק האם מותר לטלטלם הוא סביב השאלה האם הם מוקצה מחמת חסרון כיס (לרש"י יש שיטה אחרת בנושא ואכמ"ל).

המשנה

במה מותר לקשור דלי:
חכמים: בחגורה.
ר' יהודה: גם בחבל.

הגמרא מסבירה שר"י התיר דווקא בחבל של אורגים שוודאי יקחו משם. בחבל רגיל מודה ר"י שאסור כיון שהוא ישאר עם הדלי לאורך שנים.

ההבדל בין חבל רגיל לחבל של אורגים בא לידי ביטוי בקשירת פרה לאבוס: בחבל רגיל: מותר לקשור רק בצד אחד. בחבל של אורגים: מותר לקשור בשני הצדדים.

בברייתא אנו מוצאים דעות הפוכות:

חבל של דלי שנקרע:
חכמים: יכול לחברו בקשר עניבה.
ר' יהודה: אסור.

הסיבה להבדל בפסיקות:

חכמים: במקרה של המשנה הם חששו שיחליפו בין חבל אורגים לחבל רגיל ולכן אסרו כל חבל, במקרה של הברייתא אין חשש שיחליפו בין קשר רגיל לקשר עניבה.

ר' יהודה: ר' יהודה אוסר בברייתא כיוון שהוא סבור שקשר עניבה הוא בר קיימא והוא אסור.

האמוראים נחלקו האם אנשים מקפידים להשתמש בהם רק לאריגה - עיין ביאור מושגים.

גם מי שטוען שמשתמשים במוטות אלו לתשימים אחרים אוסר כאו מחשש שיבוא לסתום את הגומות שבהם היו העמודים.

טלטול כלי אריגה (תשימש האסור בשבת) לצורך תשימש מותר
המוטות המשמשים לסידור חוטי השתי - מותר לטלטלם.

המוטות שאליהם נקשרים חוטי השתי ('כובד עליון' ו'כובד תחתון'): רב יהודה: ספק. רב נחמן: מותר.

ר' יהודה בן ליואי: אסור.

העמודים שאליהם נקשרים הכובד העליון והתחתון - אסורים.

משנה

הכנה מיוה"כ לשבת וכן הקרבת חלבי שבת ביוה"כ: ר' ישמעאל: מותרת. ר' עקיבא: אסורה.

קיפול בגדים והצעת מיטה:
לצורך השבת - מותר.
לצורך מחר - אסור.

ההיתר תקף רק בתנאים הבאים:
1. רק אדם אחד מקפל.
2. הבגדים חדשים ולא ישנים.
3. הבגדים לבנים ולא צבעוניים.
4. אין לו בגדים חלופיים.

משמעות הבגדים

1. הבגדים הם כבודו של האדם - לכן לשיטת ר"י כשחיילי סנחריב מתו במגפה נשארז בגדיהם.
2. יש ללבוש בגדים מתאימים לכל משימה - נלמד מכך שהכהן שהוציא את הדשן לבש בגדים שונים.
3. תלמיד חכם חייב להקפיד על לבוש מכובד, מסודר, ונקי.

הלכות כבוד שבת הנלמדים מישעיהו (פרק נח) 'וכבדתו' - בשבת יש ללבוש בגדים מיוחדים.
'מעשות דרכיך' - אין ללכת כפי שהולכים בחול - פסיעה גסה.
'ממצוא חפצך' - אסור לעסוק בצרכי חול, מותר לעסוק בצרכי שמים.
'ודבר דבר' - אסור לדבר דיבור חולין (והרהור מותר).

3 הלכות בעניין תלמיד חכם

1. רק ת"ח שמקפיד על לבושו ניתן לסמוך עליו להחזיר לו אבידה בטביעת עין.
2. ת"ח שלא עוסק כלל בענייניו האישיים - חובה על תושבי עירו לדאוג לו לצרכיו הבסיסיים.
3. ת"ח ששולט במסכת שהוא לומד - ניתן למנותו למנהיג מקומי.
ת"ח ששולט בכל הש"ס - ניתן למנותו למנהיג ארצי.

שבת קיד. (ש6 מהסוף) עד קטו. (סוף הפרק)

ביאורי מושגים

קניבת ירק - עקרונית מהמנחה ולמעלה הותר להכין אוכל לסעודת שבירת הצום גם כאשר ההכנה היתה לפצח אגוזים או להוציא את הענפים מהירק.

כל הפעולות הללו מותרות מצד עצמן והבעיה היא מצד זה שהפעולות היו מתבצעות מיוה"כ למוצאי הצום ויש בכך משום הכנה מקודש לחול. אולם כיוון שהכנת האוכל יש בה מן העינוי אין זה הכנה מקודש לחול. ניתן להוסיף רובד נוסף של הסבר: שבירת הצום היא חלק מהמערכת של יוה"כ כפי שהחייב לאכול בט' תשרי הוא חלק מהמערכת של יוה"כ. לכן כשמכינים אוכל לסעודה שאחרי הצום אין בכך הכנה מקודש לחול. ואכמ"ל.

הקטר אברים - עיקר הקרבת הקרבן הוא 4 עבודות הללו: שחיטה, קבלת הדם, הולכת הדם למזבח, זריקת הדם על המזבח. בסיום המלאכות הללו הורצה הקרבן.

לאחר המלאכות הללו יש להקטיר על המזבח חלק מהקרבן (בעולה - את כל הבשר, ובשאר הקרבנות את החלבים- חלקים שומניים מאוד בקרבן).

את 4 העבודות שמרכיבות את הקרבת הקרבן חייבים לעשות ביום. את הקטרת החלבים ניתן לעשות גם בלילה.

ציטוט מהמשנה

הקרבת חלבי שבת ביוה"כ:
ר' ישמעאל: מותרת.
ר' עקיבא: אסורה.

'שבת בשבתו' -

ר' ישמעאל: מכאן שחלבי השבת מוקטרים ביום כיפור.
ר' עקיבא: מכאן שחלבי השבת מוקטרים ביום טוב, אבל לא ביום כיפור.

המחלוקת של ר"י ור"ע תלויה בשאלה האם קרבנות נדבה קרבים ביו"ט:

ר"י: ניתן להקריב קרבנות נדבה ביו"ט. לכן לא צריך ריבוי על חלבי שבת ביו"ט ולכן לומדים מהפסוק על יוה"כ.
ר"ע: לא ניתן להקריב קרבנות נדבה ביו"ט. לכן צריך ריבוי מיוחד על חלבי שבת ביו"ט ולא ניתן ללמוד מהפסוק על יוה"כ.

ברייתא

כשיו"ט יוצא ביום שישי - היו תוקעים בערב שבת.
כשיו"ט יוצא ביום ראשון - היו מבדילים במוצאי שבת.
אבל:
כשיוה"כ יוצא ביום שישי - לא היו תוקעים בערב שבת.
כשיוה"כ יוצא ביום ראשון - לא היו מבדילים במוצאי שבת.

לפי ר"ע -

ברור למה לא תקעו בין יוה"כ לשבת - שהרי קדושתם זהה.

לפי ר' ישמעאל -

על אף שקדושת יוה"כ קלה מקדושת שבת, ההפרש בקדושה משמעותי רק לכהנים ובשבילם אין צורך לתקוע (כהנים זריזים הם).

הבדל נוסף בין יוה"כ לשבת הוא ההיתר לקנוב ירק (עיין ביאור מושגים),

אולם תפקיד התקיעה הוא להודיע על איסורים ולא על היתרים ולכן לא תקעו כדי ליידע את העם על היתר הקניבה.

היתר קניבת ירק מהמנחה:

ר' יוחנן: תקף גם ביוה"כ שחל בשבת.
רב הונא: תקף רק כשיוה"כ חל ביום חול.
רבא: כיוון שההיתר מביא לידי תקלה אין לקנוב ירק כלל וכלל.

שבת קטו. (תחילת הפרק) עד קטז: (המשנה)

ביאורי מושגים

הצלה מפני הדליקה - חכמים הגבילו את כמות החפצים שמותר להציל מפני הדליקה. סיבת ההגבלה היא כדי שהאדם יזכור את קדושת היום ולא יבוא לכבות את הדליקה תוך כדי פינוי. הגבלה זו תקיפה רק במקום שבו החלה האש לאחוז. במקום שאליו האש לא הגיעה מותר לפנות הכל. כשהאש מסכנת חיים מותר כמובן לכבותה.

משנה

כל כתבי הקודש, גם אלו שלא קוראים בהם, וגם אלו הכתובים בלשון אחרת: ניתן להצילם מהדליקה, וכן יש לגונזם. ספרי הכתובים אינם נקראים בשבת - מפני ביטול בית המדרש.

שלוש שיטות בנוגע לקריאת ספרי כתובים בשבת:

שמואל לפי רב אשי: אסור לקרואם כל השבת.

שמואל לפי סתמא דגמרא: אסור לקרואם בזמן הדרשה (בין תפילת מוסף לסעודה) מותר לקרואם אחרי הסעודה.

רב: מותר לקרואם אחרי הסעודה וכן מותר לקרואם מחוץ לבית המדרש (אפילו בזמן הדרשה).

חוץ מהת"ק שבמסכת מגילה, כל הדעות התנאיות האחרות סברו שאין לקרוא בספרים כאלו.

רב הונא ורב חסדא נחלקו האם לפי מי שאוסר לקרוא בספרים אלו כיוון שלא ניתן לקרוא בהם אין להצילם (ר"ה) או שיש חובה בכל זאת להצילם (ר"ח).

מחלוקתם מקבילה למח' התנאים.

ספרי קודש המתורגמים:

ת"ק ממסכת מגילה: מותר ללמוד בהם וודאי שיש להצילם משריפה.

תנא עלום בברייתא: אסור ללמוד בהם אבל יש להצילם משריפה.

ר' יוסי: אסור ללמוד בהם אין להצילם מדליקה אבל יש לגונזם.

רבי: אסור ללמוד בהם, אין להצילם מדליקה, אין לגונזם אבל אסור להשמיד אותם בידיים (יש להניחם שיתפוררו מעצמם).

ר' יוסי בר יהודה: יש חובה להשמידם.

רב הונא ורב חסדא נחלקו האם צריך 85 האותיות יהיו מחוברות למילים (ר"ה) או שאפילו אם כל אות נמצאת לבדה מצילים את הספר (ר"ח).

מחלוקתם זו מקבילה למח' הקודמת - האם מצילים רק מה שניתן לקרוא בו (ר"ה) או גם דברים שלא ניתן לקרוא (ר"ח).

ספר תורה שנמחק:

אם נשאר יותר מ-85 אותיות כתובות - מצילים את הספר, נשאר פחות מ-85 אותיות - אין מצילים את הספר.

(המקור לכמות של 85 אותיות היא פרשת 'ויהי בנסוע הארון' שיש בה 85 אותיות),

גליונות רקים:

גליונות שהיה כתוב עליהם ונמחקו - אין מצילים אותם. גליונות שלא היה כתוב עליהם - ספק.

ספרי קודש שנכתבו בחומר שאינו חזק:

מצילין אותם מהדליקה (וחוץ ממגילת אסתר אף מותר לכתחילה לכותבם כך).

מעמדו של ספרי מינים:

ת"ק: יש לגונזם, ר' יוסי: את שמות ה' שבהם יש לגונזם את השאר יש לשרוף, ר' טרפון: לשרוף הכל!!!
כולם מודים שאין להצילם מדליקה.

קמיעות שיש בהם פסוקים או ברכות:

אסור לכותבם כי אין להצילם מהדליקה, אבל יש לגונזם.

כיצד יש להאבק בפילוסופים

רבן גמליאל ואחותו (אמא שלום שהיתה אשתו של ר' אלעזר) נאבקו בפילוסוף שגר בשכנותם לא בויכוח שכלי ופילוסופי אלא בעזרת תרגיל פשוט שהראה את צביעותו וחוסר יושרו.

מדוע יש נונים הפוכים לפרשת 'ויהי בנסוע הארון'

רבי: כיוון שפרשה זוהי היא ספר עצמאי.

רשב"ג (אביו של רבי): אין זה מקומה האמיתי של הפרשה. היא הועתקה ממקומה כדי להפריד בין פרשיות הפרענות.